

Neurovývojové poruchy a jejich důsledky v dospělém věku

doc. MUDr. Hana Ošlejšková, Ph.D. – editorka hlavního tématu

Klinika dětské neurologie LF MU a FN Brno, Centrum pro epileptologii a epileptochirurgii, Brno

Neurol. pro praxi 2010; 11(6): 368

Neurovývojové vady (poruchy) jsou obecně definovány jako důsledky atypického vývoje nezralého mozku. Abnormní vývoj centrálního nervového systému rezultuje do poruch vývoje složitých a široce koncipovaných neuronálních sítí, které jsou navíc díky abnormní neurotransmisi a neuromodulaci využívány funkčně neoptimálně a výsledkem toho jsou kognitivně-behaviorální dysfunkce nebo nejrůznější fokální či komplexní neuropsychologické deficity. Zmíněná rozmanitá postižení mozkových funkcí se ozřejmují v dětství a jsou proto v dětství diagnostikována, většina jich však přetrvává do dospělosti, i když často v pozměněné nebo minimalizované klinické formě.

Postnatálním vývojem centrálního nervového systému rozumíme změny anatomické, fyziologické a biochemické. Kromě vývoje neuronálních sítí je to také proces myelinizace, vývoj neurotransmise a neuromodulace, růst neuronů a extrémní proliferace glije. Veškerý tento postnatální vývoj nervového systému je do velké míry pod kontrolou genů, ale na druhé straně nesmíme opominout ani modulující vliv jedinečných podnětů zevního prostředí včetně vzdělání a učení a výraznou plasticitu nervového systému po celé dětství i mládí.

Téma celé skupiny neurovývojových poruch je v dětské neurologii často diskutováno, protože jeho náplň je do určité míry kontroverzní. Různí tvůrci této skupiny ji naplňují různými jednotkami a tak existuje „širší a užší pojetí“ celé problematiky. V užším pojetí skupinu tvoří poruchy sumarizované v tabulce 1. V širším pojetí také bývá zmiňována dětská mozková obrna a některé vývojové dětské epileptické syndromy.

Nicméně souhrnný název „neurovývojové poruchy“ má svoje praktické opodstatnění, protože celá skupina poruch má řadu podobných charakteristik. Především obdobnou komplexní etiopatogenezi s výrazným genetickým podílem, i když přesné módy dědičnosti obvykle nejsou ještě známy. U většiny poruch převažují postižení chlapci, poruchy jsou celoživotní

Tabulka 1. Neurovývojové poruchy, přehled

I. MENTÁLNÍ RETARDACE
II. PORUCHY PSYCHICKÉHO VÝVOJE
A. Specifické vývojové poruchy
a) Specifické vývojové poruchy řeči a jazyka, poruchy komunikace
a.a) Specifická vývojová porucha artikulace řeči, dyslálie
a.b) Expresivní porucha řeči, expresivní typ vývojové dysfázie nebo afázie
a.c) Receptivní porucha řeči, receptivní vývojová dysfázie nebo afázie, smíšená receptivně-expresivní porucha řeči
b) Specifické vývojové poruchy školních dovedností, poruchy učení
b.a) Specifická porucha čtení, dyslexie
b.b) Specifická porucha psaní, dysgrafie, dysortografie
b.c) Specifická porucha počítání, dyskalkulie
b.d) Specifická vývojová porucha vnímání hudby a kreslení, dysmúzie, dyspinxie
c) Specifická vývojová porucha motorické funkce, dyspraxie, syndrom neobratného dítěte
B. Pervazivní vývojové poruchy. Autistické spektrum či kontinuum. „Autizmus“
a) Dětský autizmus, časný infantilní autizmus, klasický autizmus, Kannerův syndrom
b) Aspergerův syndrom
c) Atypický autizmus
d) Dětská desintegrační porucha, Hellerova psychóza
e) Rettův syndrom
III. PORUCHY CHOVÁNÍ A EMOCÍ
a) Hyperkinetické poruchy, ADHD syndrom
b) Tikové poruchy
b.a) Přechodná tiková porucha
b.b) Chronická, motorická nebo vokální tiková porucha
b.c) Kombinovaná vokální a mnohočetná tiková porucha, Tourettův syndrom

a jejich detailnější klinické charakteristiky se s vývojem člověka mění.

V posledních desetiletích je neurovývojovým poruchám věnována zvýšená pozornost, protože se stoupajícími nároky současné přetechizované společnosti s velkými intersociálními a komunikačními nároky mohou některé z nich postiženého jedince hendikepovat po celý život, jiné (například ADHD syndrom) zase přináší společensky závažná rizika a nepříznivé sociální jevy, jakým je například riziko požívání omamných látek. Paradoxně jiní postižení, například vysokofunkční autisté či lidé s Aspergerovým syndromem, mohou být i přes svoji sociální slepotu vysoce úspěšní ve světě výpočetní techniky.

Ze všech těchto důvodů je jedním z hlavních cílů předkládaného hlavního tématu „Neurovývojové vady s důsledky pro dospělý věk“ rozšířit znalosti nás všech a přiblížit tuto typicky dětskou problematiku i dospělým neurologům.

doc. MUDr. Hana Ošlejšková, Ph.D.
Klinika dětské neurologie LF MU a FN
Centrum pro epileptologii
a epileptochirurgii LF MU
Černopolská 9, 613 00 Brno
hoslej@fnbrno.cz

